

บทความวิจัย : Research Article

การสำรวจองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขน เคราแดง (นกกรงหัวจุก) ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร*

The Explore Legal Knowledge of the Red-Whiskered Bulbul
of Birdmen (Nok Krong Hua Juk) Living in Bangkok

พิชศาล พันธุ์วัฒนา**

Pitsarn Phanwattana

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) คุณลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร และ (2) ความรู้เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัย 2 แนวทาง เชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร 183 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา เชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์เจาะลึก สังเกต และบันทึกความจำกับผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครจำนวน 13 คน ผลการศึกษาพบว่า

(1) ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงเกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 ปี เป็นคนพื้นเพกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 25,001-35,000 บาท เริ่มเลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงจากเพื่อนแนะนำ ผ่านการเลี้ยงนกเป็นระยะเวลา 10-15 ปี ปัจจุบันมีนกปรอดหัวโขนเคราแดงในครอบครองจำนวน 6-10 ตัว ซึ่งนกที่ครอบครองส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตที่ออกโดยหน่วยงานของภาครัฐ แต่ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงเกือบทั้งหมดไม่เคยถูกเจ้าหน้าที่จับกุมเพราะส่วนใหญ่มีความรู้ในการเลี้ยงระดับปานกลาง

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง “ความรู้เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในจังหวัดกรุงเทพมหานคร”

** พันตำรวจโท, ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครอง) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีปทุม

(2) ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความรู้ที่ถูกต้องต่อการปฏิบัติตามกฎหมายในระดับดี มีเพียง 5 ประเด็นเท่านั้นที่ควรปรับปรุงเพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง ประกอบด้วย ไม่สามารถยื่นขอใบอนุญาตครอบครองนกตามวันเวลาราชการได้ทุกวัน ผู้ที่เป็นคนต่างด้าวสามารถยื่นขอรับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่า นกปรอดหัวโขนเคราแดงไม่มีรายชื่อในอนุสัญญาไซเตส (CITES) การล่าหรือพยายามล่าที่กระทำโดยทางราชการได้รับยกเว้นตามกฎหมาย และสถานที่ยื่นคำขอของผู้มีภูมิลำเนากรุงเทพมหานคร ยื่นที่สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ส่วนผู้ที่มีภูมิลำเนาอื่น ยื่นที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องถิ่น

คำสำคัญ: ความรู้, กฎหมาย, นกปรอดหัวโขนเคราแดง, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objective of this research were to study (1) general characteristic of the Red-Whiskered Bulbul of the birdmen in Bangkok and (2) the knowledge for law-abiding the Red-Whiskered Bulbul of the birdmen in Bangkok. This study was conducted by applying 2 research methodologies. For quantitative approach, questionnaires were used to collect data 183. The data was analyzed by using the descriptive statistics. With the qualitative approach, in-depth interview, field notes and structured observation with 13 people. The results indicated that

(1) Most of birdmen had male, an average age of 41-60 years, Bangkok native, high school graduation, employee, income 25,001-35,000 baht per month, recommended by friend, experience to raising bird about 10-15 years, at present there had 6-10 birds, most of birds had not license of government agency but most of birdmen never arrested by the authorities because most of birdmen had middle the knowledge.

(2) Most of birdmen had middle the knowledge, only 5 issues that should be improved to get the right knowledge include, cannot apply for bird license every day, outlander can apply for bird license, the red-whiskered bulbul had not listed in the CITES convention, hunting or attempt for hunting by government officials had exempted by law and birdmen in Bangkok had apply for bird license at wildlife conservation office and birdmen in country had apply for bird license at local conservation area management office.

Keywords: The Knowledge, Law, The Red-Whiskered Bulbul, Bangkok

1. บทนำ

นกปรอดหัวโขนเคราแดง (The Red-Whiskered Bulbul) หรือที่ทั่วไปเรียก “นกกรงหัวจุก” เป็นสัตว์ป่าในบัญชีรายชื่อตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535¹ และเป็นหนึ่งในสัตว์ป่าที่อยู่ในบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองลำดับที่ 481 ห้ามผู้ใดมีไว้เพื่อครอบครองค้า และเพาะพันธุ์ เว้นแต่ได้รับการอนุญาตจึงสามารถมีได้โดยชอบด้วยกฎหมาย² โดยการอนุญาตดังกล่าวผู้เลี้ยงต้องได้นกปรอดหัวโขนเคราแดงถูกต้องตามกฎหมายคือ (1) ซื้อมนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่ได้จากการเพาะพันธุ์จากผู้ที่มีใบอนุญาตให้ค้าสัตว์ป่าคุ้มครองแล้วนำหลักฐานหนังสือกำกับการจำหน่ายมาขออนุญาตครอบครองนกตัวนั้น หรือ (2) เป็นการครอบครองนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่ผู้ครอบครองได้แจ้งการครอบครองไว้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดให้แจ้งได้ซึ่งมีอยู่ 2 ครั้ง คือในปี พ.ศ. 2535 และปี พ.ศ. 2546³ นอกเหนือจากที่มา 2 ประการนี้เป็นการครอบครองนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่มีชอบด้วยกฎหมายทั้งสิ้น ซึ่งที่มาในการครอบครองโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายอาจเป็นในลักษณะการล่านกที่อาศัยตามธรรมชาติ (การเก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายสัตว์ป่าที่ไม่มีเจ้าของและอยู่เป็นอิสระ และหมายรวมถึงการไล่ การต้อน การเรียก การล่อ) การค้ากับผู้อื่นหรือผู้ขายที่ไม่มีใบอนุญาต (ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ รวมถึงมีหรือแสดงไว้เพื่อขาย) การซื้อขายผ่านร้านขายสัตว์ที่ผิดกฎหมาย หรือซื้อขายออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น⁴

สถานการณ์การครอบครองนกปรอดหัวโขนเคราแดงตามสถิติการจับกุมการกระทำ ความผิดด้านสัตว์ป่าประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 (ตุลาคม 2559 - กันยายน 2560) พบว่าเป็นคดีความที่เกิดขึ้นกรุงเทพมหานครจำนวน 195 คดี จากจำนวนคดีทั้งสิ้น 269 คดี มีนก

¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 15 ก หน้า 1.

² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 74 ก หน้า 1.

³ สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า, การเลี้ยงนกกรงหัวจุก [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: file:///C:/Users/ACER/Downloads/Documents/159_1211255_62554030002.pdf, 2554 (มีนาคม, 22).

⁴ พิษศาล พันธุ์วัฒนา, “ความเข้าใจกฎหมายเกี่ยวกับการเลี้ยงนกปรอดหัวโขนของผู้เลี้ยงใน กรุงเทพมหานครพื้นที่ศรีนครินทร์,” วารสารวิชาการคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย มหาวิทยาลัยมหิดล, 13, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560).

ของกลางที่ยังมีชีวิตจำนวน 4,844 ตัว และนกของกลางในสภาพซากอีกจำนวน 9 ตัว⁵ ซึ่งพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายมีหลายลักษณะ เช่น (1) การค้ำนกที่ประกอบด้วยซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ รวมถึงมีหรือแสดงไว้เพื่อขาย หรือ (2) การล่านกที่ประกอบด้วยการเก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายสัตว์ป่าที่ไม่มีเจ้าของและอยู่เป็นอิสระ และหมายรวมถึงการไล่ การต้อน การเรียก การล่อ โดยพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดด้านสัตว์ป่าเหล่านี้เป็นได้ทั้งที่รู้ว่าผิดแล้วปฏิบัติ หรืออาจไม่รู้ว่าผิดจึงได้ปฏิบัติ และการปฏิบัติมีแนวโน้มที่จะเพิ่มการกระทำความผิดมากขึ้นซึ่งมีอาจปฏิเสธได้ว่าความรู้ด้านกฎหมายของผู้เลี้ยงนกเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนได้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่ประกอบด้วยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 รวมถึงกฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546

ตารางที่ 1 ลักษณะความผิดและบทกำหนดโทษของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

ลำดับ	ลักษณะความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535	บทกำหนดโทษ
1	- ครอบครองนก ซากของนก คำนก - นำเข้า ส่งออกนก และเพาะพันธุ์นกโดยไม่ได้รับอนุญาต	ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
2	- นำเข้า ส่งออกนกโดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง	ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
3	- ครอบครองนกที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์หรือซากของนกที่ได้จากการเพาะพันธุ์โดยไม่ได้รับอนุญาต	ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁵ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, “การค้าสัตว์ผิดกฎหมาย: รายงานคณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการป้องกันคุ้มครองสัตว์,” (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา)

4	- คำนกที่ได้จากการเพาะพันธุ์ ซากของนกที่ได้จากการเพาะพันธุ์ หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากนกโดยไม่ได้รับอนุญาต	ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
5	- เก็บ ทำอันตราย มีรังของนกไว้ในครอบครอง - ล่า นก หรือเก็บ หรือทำอันตรายแก่รังของนก ในบริเวณวัดหรือในบริเวณสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา	ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
6	- นำนก / ซากนกเคลื่อนที่เพื่อการค้าโดยไม่ได้รับใบอนุญาต - นำนก / ซากของนกเคลื่อนที่ผ่านด่านตรวจสัตว์ป่าโดยไม่แจ้งหรือแสดงใบอนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า	ระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท
7	- ช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อ รับจํานำ หรือรับนกหรือซากของนกที่ได้มาจากการกระทำความผิด	ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากตารางที่ 1 แสดง 7 ลักษณะความผิดมูลฐานและบทลงโทษที่บังคับใช้ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535⁶ ซึ่งประเทศไทยได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ป่ามาตั้งแต่ ร.ศ. 119 หรือตั้งแต่ พ.ศ. 2443 แม้จะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองช้างป่าเพียงชนิดเดียว แต่ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสัตว์ป่า เห็นได้จากการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัย⁷ โดยกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ป่าที่เป็นหลักในการใช้บังคับ ณ ปัจจุบัน คือพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีอายุมากกว่า 25 ปี บทบัญญัติบางมาตราไม่เข้มแข็งต่อการสกัดกั้นการกระทำความผิดในฐานการล่า คำเพาะพันธุ์ หรืออาจกล่าวได้ว่ากฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันไม่สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 15 ก หน้า 1.

⁷ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, กฎหมายสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของ ไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <file:///C:/Users/ACER/Downloads/Documents/hi2561-027.pdf>, 2561.

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร

(2) เพื่อศึกษาความรู้เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตของการวิจัย

(1) ขอบเขตด้านประชากร

ข้อมูลผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของผู้วิจัยระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 จากผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร โดยนำข้อมูลนี้ใช้กำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งปัจจุบันข้อมูลอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามเงื่อนไขในเรื่องของเวลา

(2) ขอบเขตด้านตัวแปร

งานวิจัยได้นำรูปแบบการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาใช้ร่วมกัน ทำให้อาจได้ข้อมูลในเชิงกว้างและเชิงลึก แต่ทั้งนี้ มีข้อจำกัดเรื่องตัวแปรที่ใช้ทำการศึกษาที่มุ่งเน้นเรื่องความรู้เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายตามการทบทวนวรรณกรรมและความสนใจเท่านั้น จึงอาจไม่ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนกปรอดหัวโขนเคราแดง

(3) ขอบเขตด้านเวลา

งานวิจัยได้ศึกษาการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปลายปี พ.ศ. 2560 ถึงต้นปี พ.ศ. 2561 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลไม่สามารถกล่าวอ้างถึงความรู้เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครในห้วงเวลาอื่นด้วยเหตุเงื่อนไขของห้วงเวลาที่แตกต่างกัน

4. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน

(1) เชิงปริมาณ (Quantitative Approach) ประชากรเป้าหมายเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)⁸ พิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัย กล่าวคือ ลักษณะของ

⁸ Palinkas, L.A., Horwitz, S.M., Green, C.A., Wisdom, J.P., Duan, N., & Hoagwood, K., "Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research," *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health* 2015, 42(5): 533-544.

กลุ่มที่เลือกมีความสอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์วิจัย เก็บข้อมูลจากผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครจำนวน 183 ราย โดยใช้แบบสอบถามที่มีข้อความเข้าใจง่าย ไม่มีคำถามที่มีลักษณะซ้ำ⁹ ประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลพื้นฐานบุคคล ส่วนที่สองเป็นข้อมูลด้านความรู้และการส่งเสริมในการปฏิบัติตามกฎหมาย และส่วนสุดท้ายเป็นข้อมูลความคิดเห็นผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดง ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่ได้ผ่านการวัดความเชื่อมั่นของความคงตัว (Stability Reliability) ใช้วิธีทดสอบซ้ำ (Test-Retest Method) โดยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันกับผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ในระยะเวลาห่างกันช่วงหนึ่ง¹⁰ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยที่ผ่านการอบรมจำนวน 2 คน เป็นผู้แจกแบบสอบถามระหว่างที่ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงเข้าร่วมประกวดตามสนามแข่งขันนกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ช่วงเวลาประมาณ 10.00-14.00 น. ของวันเสาร์และวันอาทิตย์ รวมถึงวันหยุดนักขัตฤกษ์ที่ทางสนามได้จัดประกวดแข่งขัน แบบสอบถามทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์จึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยเลือกใช้สถิติพรรณนาเพื่ออ่านผลการวิเคราะห์ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสองข้อ

(2) เชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) เก็บข้อมูลจากผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครโดยไม่กำหนดจำนวนประชากร ทำการเก็บจนกว่าข้อมูลที่ได้เกิดความอิ่มตัวเชิงทฤษฎี (Theoretical Saturation)¹¹ ที่จำนวน 13 ราย ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก สังเกตแบบมีโครงสร้าง และบันทึกความจำ ตั้งใจใช้หลากหลายที่เรียกว่า พหุวิธี (Triangulation) เพื่อยืนยันข้อค้นพบว่ามีความถูกต้อง¹² รายละเอียดการสัมภาษณ์เจาะลึกประกอบด้วยคำถามหลัก คำถามชักใช้ไต่เรียง และคำถามติดตาม ใช้คำถามปลายเปิด (open ended questions) 4 ข้อ ส่วนการสังเกตแบบมีโครงสร้างใช้แบบสำรวจรายการ (checklist) ที่ผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ไว้เป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสังเกต และการบันทึกความจำได้ปฏิบัติระหว่างลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่สนามประกวดแข่งขันนก เป็นการจดบันทึกรายวันที่ออกภาคสนาม ระบุนวันและเวลาของการจดบันทึก รายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง สถานที่ รวมถึงสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้องในบริบท การเก็บข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวได้กระทำโดยผู้วิจัยและ

⁹ Benedict, E.M., De Jong, M.G. & Baumgartner, H., "Socially desirable response tendencies in survey research," *Journal of Marketing Research* 2010, 47 (2): 199-214.

¹⁰ Resch, J., Driscoll, A., McCaffrey, N., Brown, C., Ferrara, M.S. & Macciocchi, S., "ImPact test-retest reliability: Reliably unreliable?," *Journal of Athletic Training* 2013, 48: 506-511.

¹¹ Fusch, P.I. & Ness, L.R., "Are we there yet?. Data saturation in qualitative research," *The Qualitative Report* 2013, 20: 1408-1416.

¹² Creswell, J.W., *Research and design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*, 4th ed (New Delhi: Thousand Oaks Press, 2014).

ผู้ช่วยวิจัยที่ผ่านการอบรมจำนวน 2 คน ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลภายใต้ความหลากหลายวิธีการจัดเก็บโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ทั้งสองข้อเป็นสำคัญ และข้อมูลที่ได้ใช้การวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) โดยแยกประเด็นเนื้อเรื่องเพื่อได้แบบแผนความสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ATLAS.ti¹³

ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในส่วนที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลผู้วิจัยได้ยึดหลักจริยธรรมการทำวิจัยกับคน (Belmont Report) ที่มี 3 ประการสำคัญ¹⁴

5. ผลการวิจัย

ผลที่ได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ที่ศึกษาคุณลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครปรากฏในตารางที่ 2 ส่วนผลที่ได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ที่ศึกษาความรู้เพื่อการปฏิบัติตนตามกฎหมายของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครปรากฏในตารางที่ 3 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 คุณลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร (N=183)

รายการที่ใช้วัด		จำนวนคน	อัตราส่วนร้อยละ
เพศ	ชาย	171	93.5
	หญิง	12	6.6
อายุ	ไม่เกิน 20 ปี	12	6.6
	21 – 40 ปี	68	37.2
	41 – 60 ปี	81	44.2
	มากกว่า 60 ปี	22	12.0
พื้นเพ	ภาคเหนือ	38	20.8
	ภาคใต้	52	28.4
	ภาคตะวันออก	20	10.9

¹³ กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยโปรแกรม ATLAS.ti, (กรุงเทพมหานคร: สามลดา, 2558)

¹⁴ สำนักงานมาตรฐานการวิจัยในคน, การวิจัยและหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [www.ohrs.nrct.go.th/lms/upload/course1/lesson2/lessonpdf/Chapter_2_Basic %20 principle.pdf](http://www.ohrs.nrct.go.th/lms/upload/course1/lesson2/lessonpdf/Chapter_2_Basic%20principle.pdf)

	ภาคตะวันตก	6	3.3
	กรุงเทพมหานคร	67	36.6
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่ามัธยมปลาย	32	17.6
	มัธยมปลาย	71	38.7
เทียบเท่า	อนุปริญญาหรือ	58	31.7
	ปริญญาตรีหรือ	22	12.0
อาชีพ	สูงกว่า		
	ทำงานประจำ	54	29.5
	ทำงานอิสระ	39	21.3
	รับจ้างทั่วไป	76	41.5
	อื่น ๆ	14	7.7
รายได้ต่อเดือน บาท	ไม่เกิน 15,000	9	4.9
	15,001 – 25,000	61	33.3
	25,001 – 35,000	85	46.5
	มากกว่า 35,000	28	15.3
เหตุเริ่มเลี้ยงนกฯ ในครอบครัว	ตามอย่างบุคคล	41	22.4
	เพื่อนแนะนำ	72	39.3
	สนใจด้วยตนเอง	56	30.6
	อื่น ๆ	14	7.7
ระยะเวลาเลี้ยงนกฯ	ไม่ถึง 5 ปี	32	17.5
	6 – 10 ปี	48	26.2
	10 – 15 ปี	62	33.9
	มากกว่า 15 ปี	41	22.4
จำนวนนกฯที่เลี้ยงในปัจจุบัน	1 – 5 ตัว	53	28.9
	6 – 10 ตัว	69	37.7
	11 – 15 ตัว	35	19.1

	มากกว่า 15 ตัว	26	14.3
นกๆ ที่เลี้ยงในปัจจุบัน	มีใบอนุญาตที่ออก	43	23.5
	โดยหน่วยงานรัฐ		
	มีใบอนุญาตฯ แต่	51	27.9
	หมดอายุการใช้งาน		
	ไม่มีใบอนุญาตที่	89	48.6
	ออกโดยหน่วยงานรัฐ		
การถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐ	ไม่เคย	163	89.0
	1 ครั้ง	18	9.8
	มากกว่า 1 ครั้ง	2	1.2
ความรู้ในการเลี้ยงนกๆ	น้อย	41	22.4
	ปานกลาง	85	46.4
	มาก	57	31.2

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงเกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย (ร้อยละ 93.5) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 ปี (ร้อยละ 44.0) เป็นคนพื้นเพกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 36.6) สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย (ร้อยละ 38.7) ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 41.5) รายได้ต่อเดือนระหว่าง 25,001-35,000 บาท (ร้อยละ 46.5) ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่เริ่มเลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงจากคำแนะนำของเพื่อน (ร้อยละ 39.3) ผ่านการเลี้ยงนกเป็นระยะเวลา 10-15 ปี (ร้อยละ 33.9) ปัจจุบันมีนกปรอดหัวโขนเคราแดงในครอบครองจำนวน 6-10 ตัว (ร้อยละ 37.7) ซึ่งนกที่ครอบครองส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตที่ออกโดยหน่วยงานภาครัฐ (ร้อยละ 48.6) แต่ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงเกือบทั้งหมดไม่เคยถูกเจ้าหน้าที่จับกุม (ร้อยละ 89.0) และผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีความรู้ในการเลี้ยงระดับปานกลาง (ร้อยละ 46.4)

ข้อมูลที่ได้จากผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่ตกเป็นประชากรเป้าหมายสะท้อนถึงการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐที่ยังมีข้อบกพร่องเนื่องด้วยนกของผู้เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นนกที่ผิดกฎหมายที่ไม่มีใบอนุญาตที่ออกโดยหน่วยงานภาครัฐ แต่ผู้เลี้ยงเกือบทั้งหมดกลับไม่เคยถูกเจ้าหน้าที่จับกุมดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขในประเด็นนี้เพียงแค่เจ้าหน้าที่รัฐหมั่นศึกษาข้อมูลวัน เวลา และสถานที่ในการประกวดแข่งขันนกที่กลุ่มผู้เลี้ยงมักประชาสัมพันธ์ผ่านแผ่นพับโฆษณา หรือเว็บไซต์การประกวดแข่งขันนก และดำเนินการเข้าตรวจสอบสนามประกวดแข่งขันนกตาม

สถานที่จัดประกวด บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเพื่อปราบปรามผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองนกปรอดหัวโขนเคราแดง

ตารางที่ 3 องค์ความรู้ทางด้านกฎหมายของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดง (นกกรงหัวจุก) ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (n = 183)

รายการที่ใช้วัด	ใช่ (คน)	ไม่ใช่ (คน)	ความรู้ที่ถูก (ร้อยละ)
นกทุกตัวที่ถูกต้องตามกฎหมายต้องมีห่วงขาแสดงข้อมูลจำเพาะของนก	101	82	55.2
ชน หรือเล็บที่แยกออกจากร่างของนกฯ จัดเป็นส่วนหนึ่งของซากสัตว์ป่า	148	35	80.9
การครอบครองนกสามารถยื่นขอใบอนุญาตตามวันเวลาราชการได้ทุกวัน	159	24	13.1
ผู้มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครต้องยื่นขอใบอนุญาตฯ ที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์	97	86	47.0
ใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองมีชื่อเรียกว่า แบบ สป.9	117	66	63.9
คำขอรับใบอนุญาตให้มีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์คือแบบ สป.14	103	80	56.3
ผู้ที่เป็นคนต่างด้าวไม่สามารถยื่นขอรับใบอนุญาตได้	126	57	31.1
ความหมายคำว่า “ล่า” ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 คือ การเก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายสัตว์ป่าที่ไม่มีเจ้าของและอยู่เป็นอิสระ และหมายรวมถึงการไล่ การต้อน การเรียก การล่อ	119	64	65.0
การล่านกฯ สามารถกระทำได้หากไม่อยู่บริเวณสถานที่ห้ามล่าสัตว์ป่า	87	96	52.5
การล่าหรือพยายามล่าที่กระทำโดยทางราชการได้รับยกเว้นตามกฎหมาย	79	104	43.2
การยิงนกฯ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535	131	52	71.6

นกปรอดหัวโขนเคราแดงจัดเป็นนกที่ต้องสงวนตามกฎหมาย	69	114	62.3
นกปรอดหัวโขนเคราแดงจัดเป็นนกที่ต้องคุ้มครองตามกฎหมาย	138	45	75.4
นกปรอดหัวโขนเคราแดงมีรายชื่อในอนุสัญญาไซเตส (CITES)	123	60	32.8
การเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองต้องได้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์จากอธิบดี	165	18	90.2
ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	107	76	58.5
ผู้ยื่นขอเพาะพันธุ์ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี	136	47	74.3
ผู้ยื่นขอเพาะพันธุ์ทุกคนต้องเสนอโครงการเพาะพันธุ์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่	158	25	86.3
ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสามารถขอรับการสนับสนุนพ่อแม่พันธุ์สัตว์ป่าได้	126	57	68.8
นกฯ ในครอบครองที่เกิดจากการเพาะพันธุ์สามารถซื้อขายเพื่อการค้าได้	138	45	75.4
ความหมายคำว่า “ค้า” ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 คือ ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ รวม ถึงมีหรือแสดงไว้เพื่อขาย	108	75	59.0
การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของนกในครอบครองต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่	153	30	83.6
การนำนกเคลื่อนจากสถานที่เลี้ยงต้องมีใบอนุญาตให้นำเคลื่อนที่เพื่อการค้า ให้นำเข้า ให้ส่งออก หรือให้นำผ่านแล้วแต่กรณี	121	62	66.1
อัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้มีไว้ในครอบครองนกฯ ที่ได้จากการเพาะพันธุ์ หรือซากสัตว์ป่าคุ้มครองที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ ฉบับละ 500 บาท	98	85	53.5
อัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ค่านกฯ ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ ฉบับละ 1,000 บาท	132	51	72.1

อัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้นำเข้าหรือให้ส่งออกซึ่งนกฯ ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ หรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครองที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ ฉบับละ 500 บาท	102	81	55.7
อัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้นำสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครองเคลื่อนที่เพื่อการค้า ฉบับละ 100 บาท	116	67	63.4
อัตราค่าธรรมเนียมการต่ออายุใบอนุญาต ครั้งละ 500 บาท	137	46	74.9

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความรู้ที่ถูกต้องต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยมี 4 ประเด็นที่มีความรู้ในระดับดีมาก เรียงตามลำดับประกอบด้วย (1) การเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองต้องได้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์จากอธิบดี (ร้อยละ 90.2) รองลงมาได้แก่ (2) ผู้ยื่นขอเพาะพันธุ์ทุกคนต้องเสนอโครงการเพาะพันธุ์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ (3) การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของนกในครอบครองต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และประเด็นสุดท้ายคือ (4) ขน หรือเล็บที่แยกออกจากร่างของนกฯ จัดเป็นส่วนหนึ่งของซากสัตว์ป่า (ร้อยละ 80.9) ส่วนประเด็นที่ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความรู้ที่ไม่ถูกต้องต่อการปฏิบัติตามกฎหมายมีทั้งสิ้น 5 ประเด็นไล่เรียงเริ่มจากประเด็นที่ต้องปรับปรุงมากที่สุดคือ (1) การครอบครองนกสามารถยื่นขอใบอนุญาตตามวันเวลาราชการได้ทุกวัน (ร้อยละ 13.1) รองลงมาได้แก่ (2) ผู้ที่เป็นคนต่างด้าวไม่สามารถยื่นขอรับใบอนุญาตได้ (3) นกปรอดหัวโขนเคราแดงมีรายชื่อในอนุสัญญาไซเตส (CITES) (4) การล่าหรือพยายามล่าที่กระทำโดยทางราชการได้รับยกเว้นตามกฎหมาย และ (5) ผู้มีภูมิลำเนากรุงเทพต้องยื่นขอใบอนุญาตฯ ที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ (ร้อยละ 47.0) ทั้งนี้ อีก 19 ประเด็นที่เหลือในภาพรวมพบว่า ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความรู้ที่ถูกต้องต่อการปฏิบัติตามกฎหมายในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี

ตารางที่ 4 การส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายของผู้เรียนกปรอดหัวโขน
 เคราแดงที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร (n = 183)

รายการที่ใช้วัด	ค่า ต่ำ สุด	ค่า สูง สุด	ค่า เฉลี่ย	ค่า เบี่ยง เบนฯ	ค่า ความ เบ้	ค่า ความ โด่ง
การศึกษาข้อมูลการเลี้ยง						
ค้นหาทางหนังสือ / คู่มือ การเลี้ยงนก	2	5	3.87	1.61	.43	.57
สืบค้นทางอินเทอร์เน็ต	1	4	3.13	1.27	.67	.81
รับฟังจากผู้อื่นที่เลี้ยงนก	2	5	4.06	1.66	.19	.33
เรียนรู้เองผ่าน ประสบการณ์	1	5	3.11	1.34	.77	-.14
การแลกเปลี่ยนความรู้						
การรับข้อมูลการเลี้ยง จากผู้อื่นที่เลี้ยง	2	5	3.97	1.67	.29	.64
การแบ่งความรู้ให้กับผู้อื่น ที่เลี้ยง	1	4	3.23	1.41	1.07	.91
การเล่าประสบการณ์แก่ ผู้อื่นที่เลี้ยง	1	4	3.06	1.22	-.26	1.14
การรับฟังประสบการณ์ เลี้ยงจากผู้อื่น	2	5	3.88	1.58	.37	.29
การติดตามข่าวแวดวงนก						
ดูรายการนกทางช่องทีวี	2	5	3.31	1.48	.31	.46
ตรวจสอบข้อมูลในระบบ ไลน์ (Line Application)	2	5	3.03	1.21	.27	.33
ซื้อหรือหาหนังสือนก มาอ่าน	1	5	2.81	1.16	.79	.81
สอบถามข่าวสารจากคน ในแวดวง	2	5	3.17	1.23	.61	.57
อ่านจากแผ่นโฆษณาที่ สนามแข่งนก	1	4	2.64	1.27	.54	.47

อัปเดตข้อมูลจากการฟัง กลุ่มเพื่อน	2	5	3.54	1.41	.41	.88
คลุกคลีกับผู้ซื้อเสียงใน แวดวงนก	1	4	2.58	1.14	-.07	.94

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ส่งเสริมความรู้เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายด้วยการศึกษาข้อมูลการเลี้ยง การแลกเปลี่ยนความรู้ และการติดตามข่าวแวดวงนกได้ในระดับที่ดี ด้านการศึกษาข้อมูลการเลี้ยง ที่ปฏิบัติได้ดีที่สุดคือ รับฟังจากผู้อื่นที่เลี้ยงนก (4.06 จากคะแนนเต็ม 5) ส่วนด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ปฏิบัติได้ดีที่สุดคือ การรับฟังประสบการณ์เลี้ยงจากผู้อื่น (3.88 จากคะแนนเต็ม 5) และด้านการติดตามข่าวแวดวงนกที่ปฏิบัติได้ดีที่สุดคือ อัปเดตข้อมูลจากการฟังกลุ่มเพื่อน (3.54 จากคะแนนเต็ม 5) ทั้งนี้ ในภาพรวมของการปฏิบัติทั้งสามด้านพบว่า ผู้เลี้ยงได้ส่งเสริมความรู้เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายได้ในระดับดี

6. อภิปรายผล

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า มี 5 ประเด็นที่ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีองค์ความรู้ไม่ถูกต้องต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย ประเด็นแรก การครอบครองนกที่ไม่สามารถยื่นขอใบอนุญาตตามวันเวลาราชการได้ทุกวันเนื่องจากปัจจุบันภาครัฐไม่เปิดให้บริการในส่วนนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 ส่วนประเด็นที่สอง ผู้ที่เป็นคนต่างด้าวสามารถยื่นขอรับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าตามแบบ สป.8 โดยต้องมีคุณสมบัติดังนี้ (1) เป็นเจ้าของกิจการและมีทรัพย์สินหรือมีฐานะดีพอที่จะดำเนินการได้ (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ (3) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (4) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ (5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย (6) ไม่อยู่ในระหว่างถูกพักใบอนุญาตหรือไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาต และ (7) ไม่เคยกระทำความผิดบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 หรือผิดกฎหมายว่าด้วยศุลกากร หรือกฎหมายว่าด้วยการส่งออกหรือการนำเข้าในราชอาณาจักร¹⁵ ประเด็นสาม แท้จริงแล้วนกปรอดหัวโขนเคราแดงไม่มีรายชื่อในอนุสัญญาไซเตส (CITES) หากแต่มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งผลักดันนกปรอด

¹⁵ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, คู่มือการขออนุญาตเพาะพันธุ์สัตว์ป่า (เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครองเพื่อประโยชน์แก่กิจการสวนสัตว์สาธารณะ หรือเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่อนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้เพื่อประโยชน์แก่การค้า) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: file:///C:/Users/ACER/Downloads/Documents/คู่มือการขออนุญาตเพาะพันธุ์_2.pdf, 2559.

หัวโขนคราแดงให้เป็นชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 3 เป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งแล้วขอความร่วมมือประเทศภาคีให้ช่วยดูแลการนำเข้า กล่าวคือ ต้องมีหนังสือรับรองการส่งออกจากประเทศถิ่นกำเนิด เช่น นกกระทาดงปักขี้ได้ (มาเลเซีย) เป็นต้น¹⁶ ประเด็นที่สี่คือ การล่าหรือพยายามล่าที่กระทำโดยทางราชการได้รับ ยกเว้นตามกฎหมายเป็นความรู้ที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 16 ที่ระบุว่า ห้ามมิให้ผู้ใดล่าหรือพยายามล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นการกระทำโดยทางราชการที่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 26¹⁷ และประเด็นสุดท้าย ความรู้ที่ถูกต้องคือ สถานที่ยื่นคำขอของผู้มีภูมิลำเนากรุงเทพมหานครยื่นที่สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ส่วนผู้ที่มีภูมิลำเนาอื่นยื่นที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องที่ หรือหน่วยงานที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์มอบหมาย¹⁸

จากข้างต้นเห็นได้ชัดว่าองค์ความรู้ด้านกฎหมายที่ถูกต้องเป็นเรื่องสำคัญต่อผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนคราแดง เช่นนี้ผู้เลี้ยงควรปฏิบัติตนเพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายดังนี้ (1) การศึกษาข้อมูลการเลี้ยงที่จำต้องเริ่มศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของข้อกำหนด ระเบียบ ข้อ บังคับ กฎหมาย พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับนกปรอดหัวโขนคราแดงที่มีอาจจะเลยได้ ซึ่งหากผู้เลี้ยงให้ความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการเลี้ยงจักส่งเสริมให้เกิดความรู้อย่างชัดแจ้ง และความเข้าใจเป็นอย่างดีต่อการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (2) การแลกเปลี่ยนความรู้ ผู้เลี้ยงควรสร้างแรงจูงใจที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีความสนใจเรื่องนกปรอดหัวโขนคราแดงอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจนคือ รวมตัวกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อกำหนด ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับนกปรอดหัวโขนคราแดง เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาแนวปฏิบัติในการประพฤติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนกปรอดหัวโขนคราแดง และ (3) การติดตามข่าวแวดวงนก ผู้เลี้ยงควรเปิดใจรับข้อมูลข่าวสารด้านกฎหมายการเลี้ยงนกปรอดหัวโขนคราแดงอย่างปราศจากอคติ รับฟังข้อมูลด้วยการใช้สติ ไม่ใช่อารมณ์ในการประเมินข้อมูลแม้ไม่ตรงกับความเชื่อของตน มุ่งหวังผลปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลี้ยงนกที่ทันสมัย ถูกต้อง

¹⁶ ศูนย์ปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “รายงานข้อมูลผู้บริหาร,” วารสาร ศปทส.ตร. 2560, 1 (ตุลาคม-ธันวาคม 2560): 10-11.

¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 15 ก หน้า 1.

¹⁸ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, คู่มือการขออนุญาตเพาะพันธุ์สัตว์ป่า (เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครองเพื่อประโยชน์แก่กิจการสวนสัตว์สาธารณะ หรือเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่อนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้เพื่อประโยชน์แก่การค้า) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: file:///C:/Users/ACER/Downloads/Documents/คู่มือการขออนุญาตเพาะพันธุ์_2.pdf, 2559.

ตรงตามสภาพแห่งความจริงของข้อกำหนด ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับนกปรอดหัวโขนเคราแดงที่ได้กำหนดไว้

อย่างไรก็ดี ข้อค้นพบที่ได้จากผลวิจัยชี้ถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐที่ยังมีข้อบกพร่องเนื่องด้วยนกปรอดหัวโขนเคราแดงของผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.6) ไม่มีใบอนุญาตที่ออกโดยหน่วยงานภาครัฐ แต่ผู้เลี้ยงเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 89.0) ไม่เคยถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมาย รวมถึงปัญหาความไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันของกฎหมายที่บังคับใช้ (พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535) เช่น อัตราโทษปรับที่กำหนดไว้ต่ำเมื่อพิจารณาเทียบกับค่าเงินในปัจจุบัน การไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะในการชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐ หรือการขาดบทบัญญัติที่ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการสร้างจิตสำนึกในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันดูแลรักษาชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

ทั้งนี้ ในส่วนของผลที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่น่าสนใจมี 3 ประเด็น (1) ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงจำนวนหนึ่งเสนอให้แก้ไขบทกำหนดโทษผู้ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ให้เข้มข้นขึ้น โดยกล่าวว่ากฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันอาจไม่เข้มแข็งต่อการสกัดกั้นการกระทำผิดฐานการล่า การค้า การเพาะพันธุ์ อีกทั้งอัตราโทษปรับที่เป็นตัวเงินนั้นมีมูลค่าน้อยไม่เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน และคิดเห็นว่าเป็นการยับยั้งชั่งใจ (Deterrence) ผู้ที่จะฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดกฎหมาย (2) กลุ่มผู้เลี้ยงนกประสงค์ให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบในประเด็นนี้สร้างระบบกลไกการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการสร้างจิตสำนึกเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลนกปรอดหัวโขนเคราแดง ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 57 (2) เป็นหน้าที่ของรัฐที่บัญญัติให้รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุง รักษา พัฒนา บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวตามที่กฎหมายบัญญัติ¹⁹ และ (3) ผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนเคราแดงจำนวนหนึ่งประสงค์ให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบในประเด็นนี้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้เลี้ยงนกทั้งในส่วนบุคคลทั่วไป ชุมชน สมาคม หรือสมาคม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้โดยอาจจัดในรูปสัมมนาเชิงวิชาการ การเปิดหลักสูตรอบรม การจัดกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนกปรอดหัวโขนเคราแดง และเป็น

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.krisdika.go.th/wps/portal/general/!ut/p/c/4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3_g_A2czQ0cTQ89ApyAnA0__EIOAQGdXAwNLY_2CbEdFAPKwClgl/, 2560 (เมษายน, 6).

ประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม เช่น การสัมมนาทิศทางการพัฒนา การเลี้ยงนกกปรอดหัวโขน เคราแดงให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจ การเปิดหลักสูตรอบรมการทำกรงนก การแกะสลักกรงนก การทำตะขอกรงนก การทำสีกรงนก การฝังมุกกรงนก การเย็บผ้าคลุมกรงนก การผลิตแก้วน้ำ แก้วเซรามิค หรือแก้วเบญจรงค์สำหรับใส่น้ำให้นก การจัดกิจกรรมเรียนรู้การเพาะเลี้ยง นก นก โครงการให้ความรู้ด้านการผสมข้ามสายพันธุ์ หรือการพัฒนาสายพันธุ์นก เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ผู้เลี้ยงนกกปรอดหัวโขนเคราแดงควรปฏิบัติตนส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายโดยใช้แนวทาง (1) การศึกษาข้อมูลการเลี้ยง (2) การแลกเปลี่ยนความรู้ และ (3) การติดตามข่าว แวดวงนก เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายที่ถูกต้อง ขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐควรเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายโดยมุ่งเน้นการปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่องด้วยความจริงจัง และรัฐบาลควรพิจารณาออกพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่าฉบับใหม่แทนฉบับเดิม พ.ศ. 2535 เพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ ในปัจจุบัน

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษา (1) แนวทางส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายที่ต่างจากในงาน (2) ขยายพื้นที่จากกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดอื่น ๆ และอาจเพิ่มการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ระหว่างผู้เลี้ยงนกกปรอดหัวโขนเคราแดงที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครกับผู้เลี้ยงนกกปรอด หัวโขนเคราแดงที่อาศัยจังหวัดอื่น หรือเปรียบเทียบโดยแบ่งเป็นระดับภูมิภาค เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคใต้ เป็นต้น (3) มุ่งเน้นแนวทาง การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัว ขับเคลื่อนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีลักษณะกว้าง มีรายละเอียดข้อมูลในเชิงลึก

บรรณานุกรม

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. คู่มือการขออนุญาตเพาะพันธุ์สัตว์ป่า (เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครองเพื่อประโยชน์แก่กิจการสวนสัตว์สาธารณะ หรือ เพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่อนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้เพื่อประโยชน์แก่การค้า [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: file:///C:/Users/ACER/Downloads/Documents/คู่มือการขออนุญาตเพาะพันธุ์_2.pdf, 2559 (สิงหาคม, 21).

- กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยโปรแกรม ATLAS.ti. กรุงเทพมหานคร: สามลดา, 2558.

- พิชศาล พันธุ์วัฒนา. “ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลี้ยงนกปรอดหัวโขนของผู้เลี้ยงในกรุงเทพมหานครพื้นที่ศรีนครินทร์.” วารสารวิชาการคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย มหาวิทยาลัยมหิดล 2560, 13 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560).

- ศูนย์ปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “รายงานข้อมูลผู้บริหาร.” วารสาร ศปทส.ตร. 2560, 1 (ตุลาคม-ธันวาคม 2560).

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 15 ก หน้า 1, 2535.

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. กฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 74 ก หน้า 1, 2546.

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.krisdika.go.th/wps/portal/general/lut/p/c4/04_SB8K8_xLLM9MSS_zPy8_xBz9CP0os3g_A2czQ0cTQ89ApyAnA0_EIOAQGdXAwNLY_2CbEdFAPKwCIg, 2560 (เมษายน, 6).

- สำนักงานมาตรฐานการวิจัยในคน. การวิจัยและหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.ohrs.nrct.go.th/lms/upload/course1/lesson2/lessonpdf/Chapter2_Basic%20princip le.pdf, 2561.

- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. การค้าสัตว์ผิดกฎหมาย: รายงานของคณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการป้องกันคุ้มครองสัตว์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560.

- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กฎหมายสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <file:///C:/Users/ACER/Downloads/Documents/hi2561-027.pdf>, 2561 (พฤษภาคม, 1).

- สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า. การเลี้ยงนกกรงหัวจุก [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: file:///C:/Users/ACER/Downloads/Documents/159_121125562554030002.pdf, 2554 (มีนาคม, 22).

- สำนักแผนงานและสารสนเทศ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. รายงานผลการดำเนิน การโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศและการดำเนินการภายใต้อนุสัญญา ระหว่างประเทศของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ระหว่างเดือนเมษายน-กันยายน 2559. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., 2559.

- Benedict, E.M., De Jong, M.G. & Baumgartner, H. “ Socially desirable response tendencies in survey research.” *Journal of Marketing Research* 47, 2 (2010).

- Creswell, J.W. “ Research and design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches.” 4th ed. New Delhi: Thousand Oaks Press, 2014.

- Fusch, P.I. & Ness, L.R. “Are we there yet?. Data saturation in qualitative research.” *The Qualitative Report* 20 (2013).

- Palinkas, L.A. & others. “ Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research.” *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health* 42, 5 (2015).